

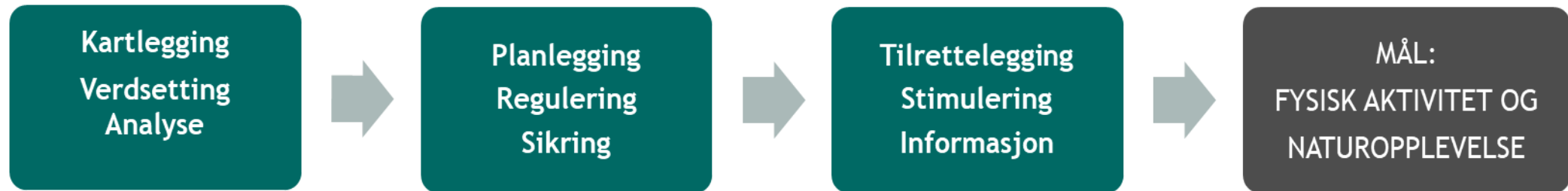
Miljødirektoratets erfaringer med besøksforvaltning

Besøksforvaltning som forsknings- og praksisfelt
17-19 november 2025

Nils-Yngve Berg, Sørkjosen, 19. november 2025

Friluftslivets tiltakskjede

Miljømål 3.1

Status

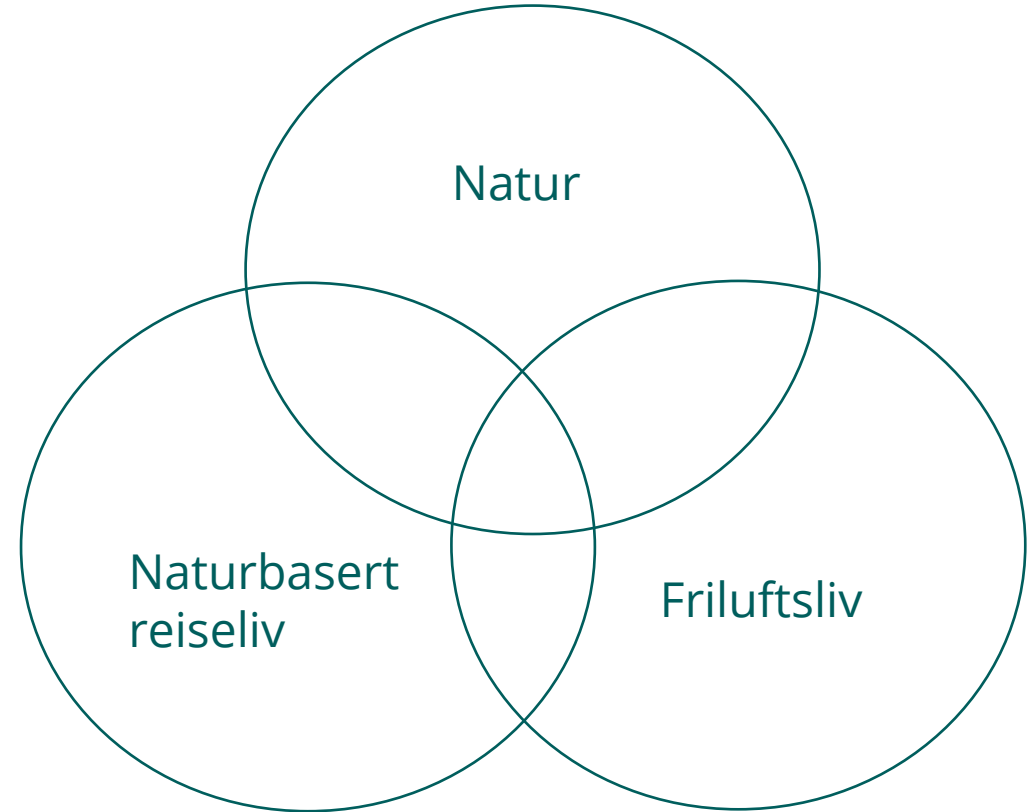

Utvikling

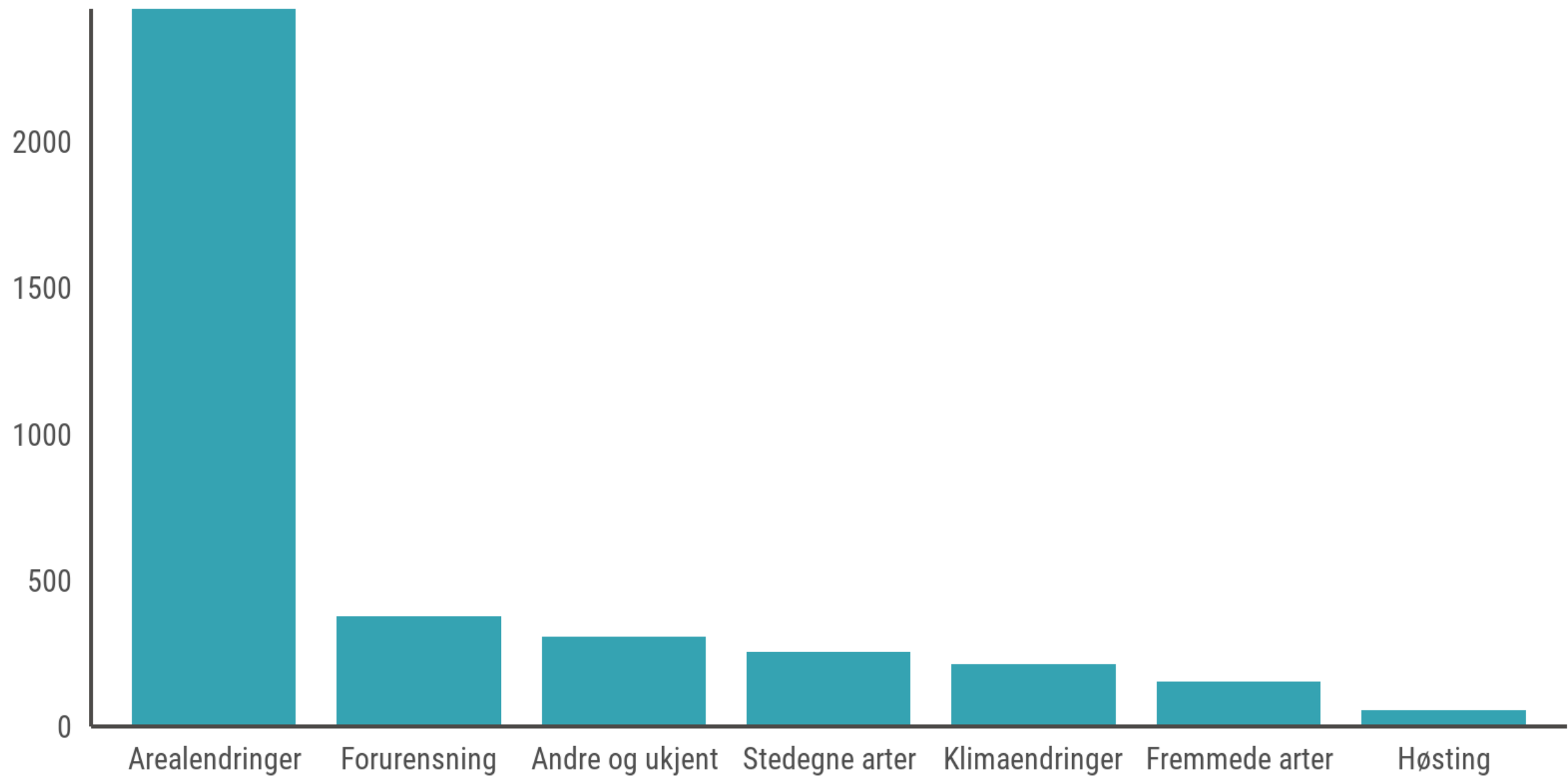

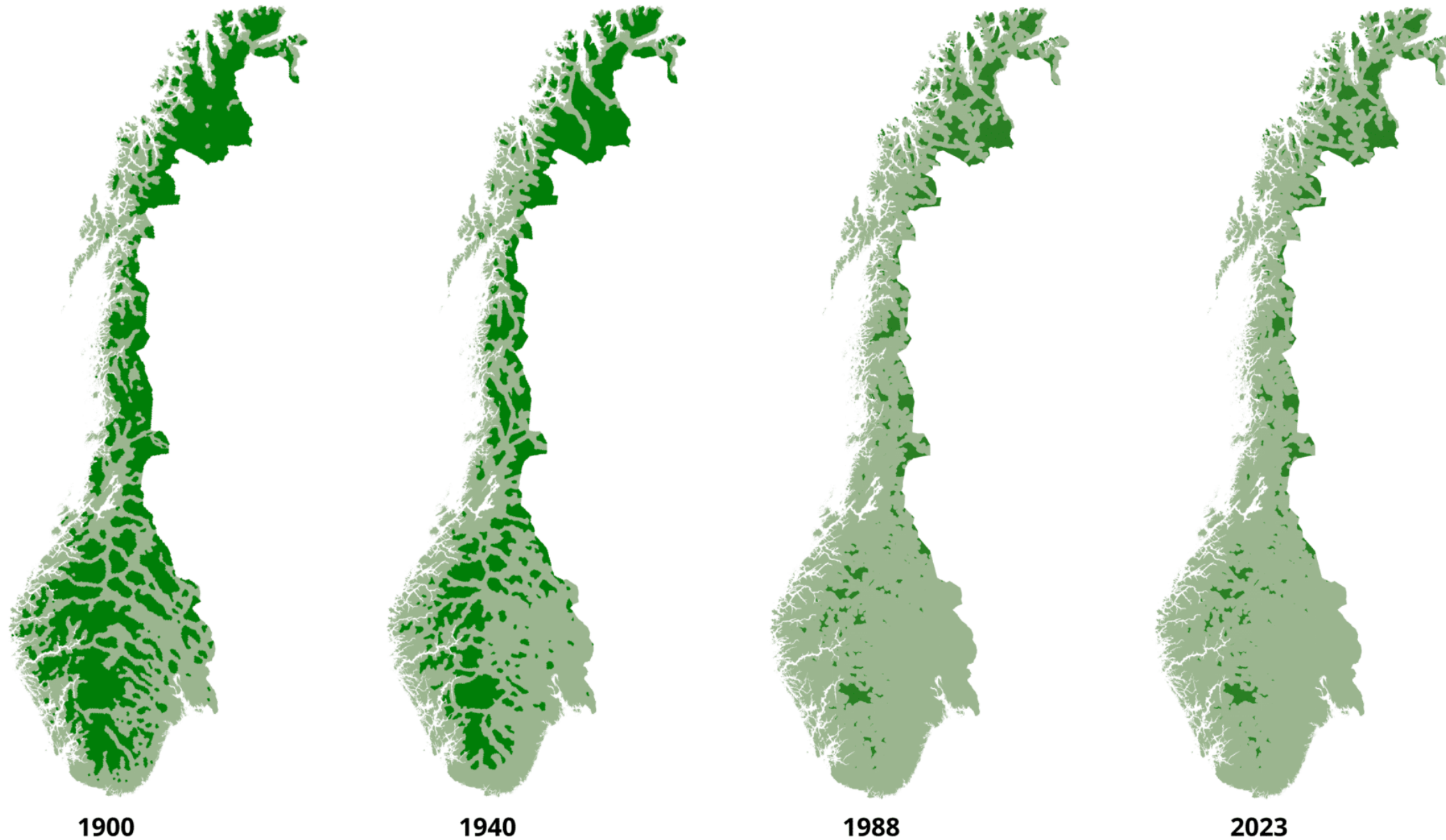
Natur og friluftsliv under press

- nedbygging av natur
- forstyrrelse og slitasje
- press på allemannsretten
- vekst i naturbasert reiseliv

Antall arter

● Villmarksprege: Naturområder som ligger fem kilometer eller mer i luftlinje fra større naturinngrep

Kilde: Kart 1900 og 1940: Bruun, Magne, NOU-1986:13. Kilde: Kart 1988 og 2023: Miljødirektoratet/miljøstatus.no

Kilde: Kart 1900 og 1940: Bruun, Magne, NOU-1986:13. Kilde: Kart 1988 og 2023: Miljødirektoratet/miljøstatus.no

Vekst i befolkning og global turisme

Raketten Bar & Pølse i Tromsø Foto: Nils-Yngve Berg

Befolkning	1967	2025
Norge	3 780 000	5 600 000
Verden	3 470 000 000	8 240 000 000

Global turisme passerte pre-pandemitall i 2023

Kilde: www.statista.com (* tall pr. september 2025)

År	Endring fra året før
2019	–
2020	- 51,09 %
2021	+ 28,89 %
2022	+ 27,59 %
2023	+ 33,78 %
2024	+ 6,06 %
2025*	+ 5,71 %

Besøksforvaltning

Formål og bakgrunn

Oppdrag fra departementet i tildelingsbrevet i 2013:

«Utarbeide en merkevare- og kommunikasjonsstrategi for nasjonalparker, herunder nasjonalparksentre og alle andre naturinformasjonssentre og kompetansesentre, nasjonalparklandsbyer og -kommuner. »

Formål:

Vi skal gi nasjonalparkene en tydelig posisjon i markedsføringen av Norge som bærekraftig reisemål og som grunnlag for bred lokal verdiskaping.

Vi skal gjennom besøksforvaltning legge til rette for og styre bruken av nasjonalparkene slik at opplevelsen for de besøkende og den lokale verdiskapingen blir størst mulig, forståelsen for vernet økes og verneverdiene ivaretas.

Meld. St. 18 (2015–2016) Friluftsliv - Natur som kilde til helse og livskvalitet

- Mål: nasjonalparker skulle bli mer tilgjengelige for folk flest.
- bruke nasjonalparker i folkehelseperspektiv
- flere ut i naturen – gode naturopplevelser

Meld. St. 18

(2015–2016)

Melding til Stortinget

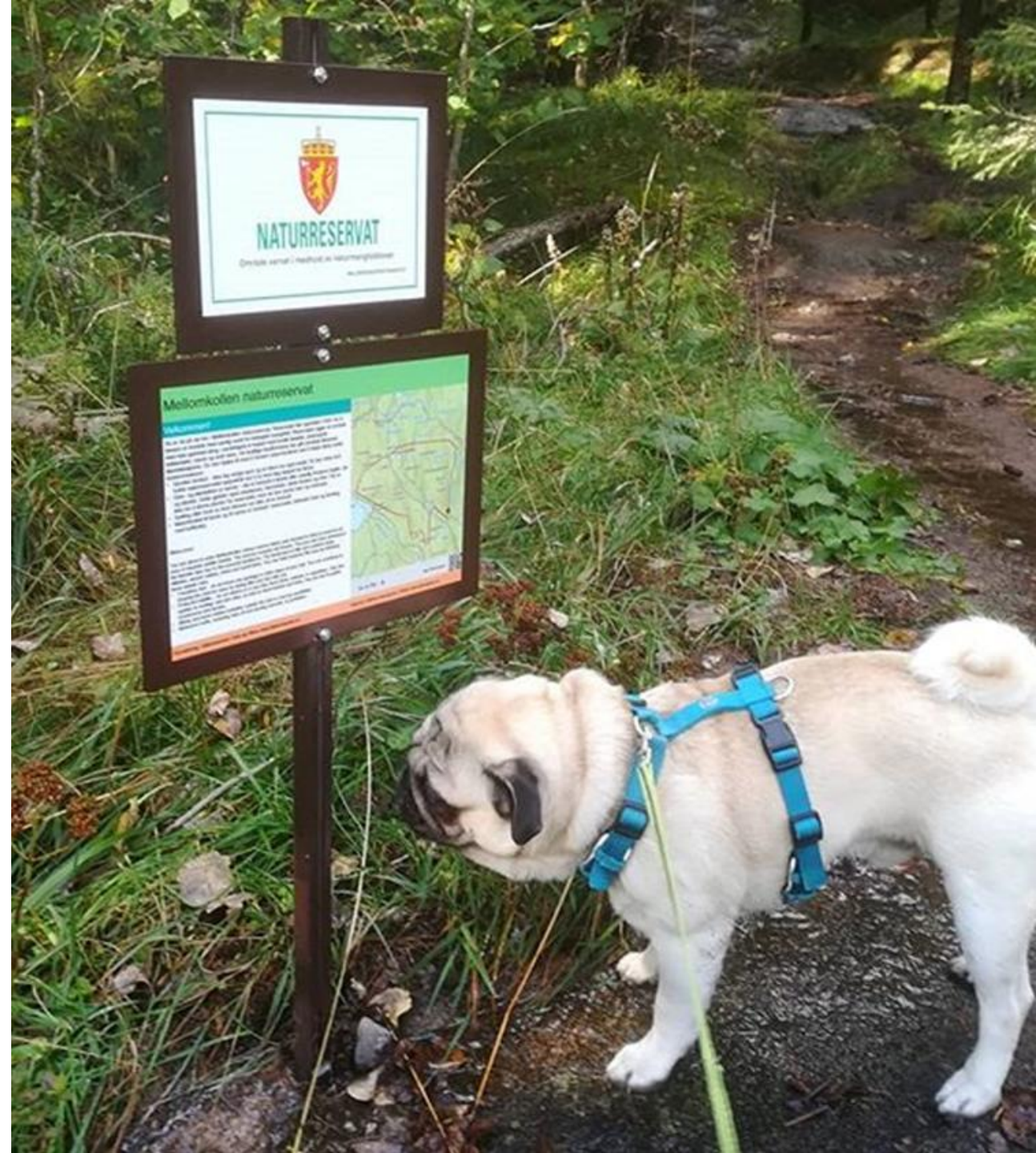
Friluftsliv

Natur som kilde til helse og livskvalitet

Velkommen inn!

- til flotte naturopplevelser!
- på naturens og verneverdienes premisser
- et paradigmeskifte i kommunikasjonen med og til de besøkende

Bakgrunn for ordningen NTS

- «Ny» problemstilling i norsk naturforvaltning
- Oppdrag fra KLD
- Samarbeid med Innovasjon Norge
- Bredt samarbeid i ressursgruppa

Nasjonale turiststier- en «tredelt» ordning

1. **Veiledning
besøksforvaltning**
2. Tilskuddsordninga
Nasjonale turiststier
3. Autorisasjon som
Nasjonal turiststi

Viktig prinsipp

Natur- og kulturverdiene i sentrum

«Ordninga skal ikke legge til rette for mer utbygging og tiltak enn det som er nødvendig, og alle tiltak skal være innenfor rammene av allemannsretten.»

Bare stier der nåværende situasjon og framtidige planer i stien sitt nærområde tar hensyn til naturmangfold, friluftsliv, sikkerhet og landskapskvaliteter kan bli autorisert.»

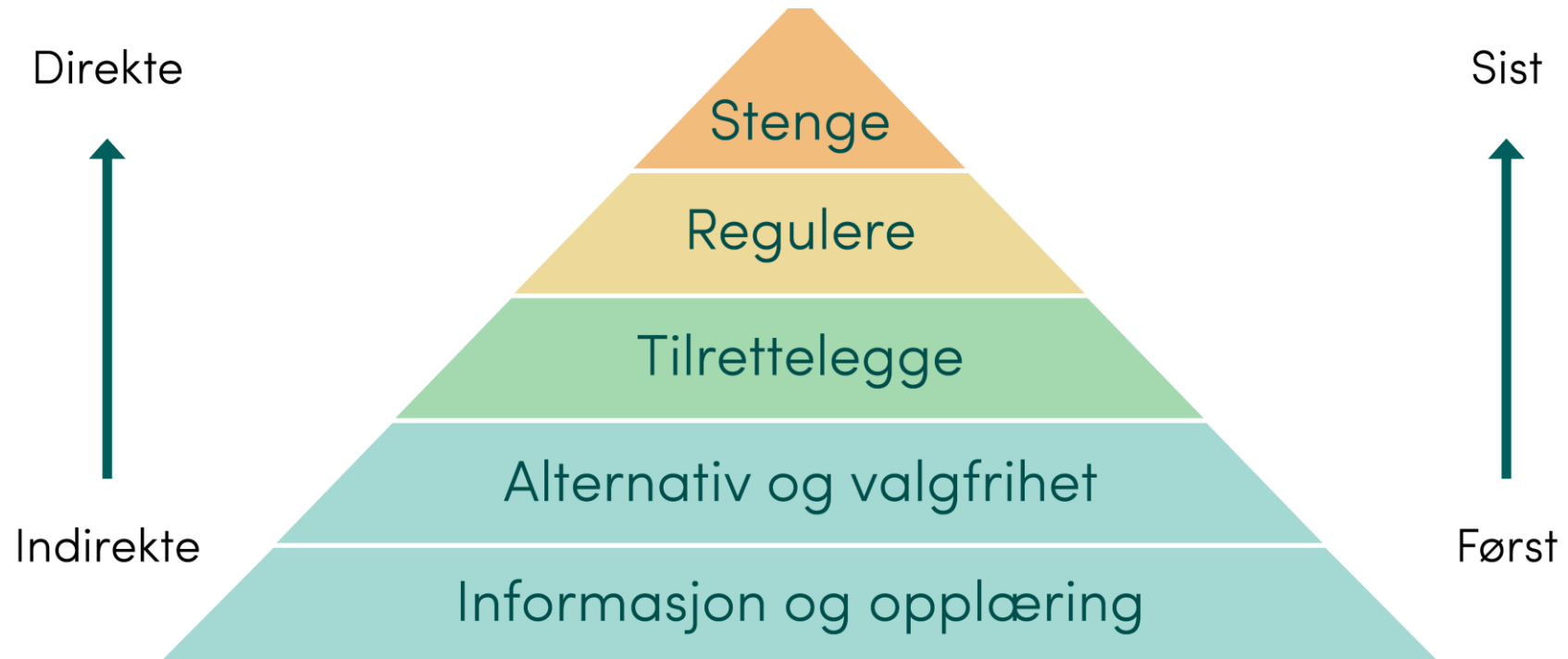
Prop. 1 S (2020–2021)

Felles «prinsipper» eller
rammeverk

Tiltakspyramiden er viktig rammeverk

Bred verdiskapning som utgangspunkt

Reinheimen nasjonalpark, Billingen
Foto: Snorre Stener Miljødirektoratet

Allemannsrett – men også allemannsplikter

«..enhver som ferdes eller oppholder seg på annen manns grunn eller på sjøen utenfor, skal opptre hensynsfullt og varsomt for ikke å volde skade eller ulempe for eier, bruker eller andre, eller påføre miljøet skade. Han plikter å se etter at han ikke etterlater seg stedet i en tilstand som kan virke skjemmende eller føre til skade eller ulempe for noen»

Legge til rette – men på naturens premisser

Vi må hindre at friluftslivsutøvelsen påfører naturen skade samtidig som vi verner om allemannsretten som rammen for friluftslivet og utvikler tiltak nederst i pyramiden.

Noen erfaringer..

Foto: Hege Husby Talsnes

Eksempel: Moskusstien

- **Utgangspunkt:** folk vil se, og fotografere moskusen og antallet øker for hvert år
- **Utfordringer:**
 - lekkasje fra eksisterende stinett
 - forstyrrelser: fjellrevhi og villrein
 - sikkerhetsutfordringer mellom moskusen og mennesket
 - for mye og ikke lett tilgjengelig informasjon

Foto: Tore Høyland

Tiltak

- formidle moskusens atferd
- mindre, men tydelig informasjon
- lede folk unna andre sårbare arter/områder
- gi dem anledning til å se moskus
- **Resultat:** tellinger viser at folk i større grad går der vi vil de skal gå

Besøksforvaltning av mye brukte stier

Maja Arnekleiv
Sofie Austrheim Palmstrøm
Vegard Gundersen
Odd Inge Vistad

Formål og hovedpunkter

Hvordan bidrar NTS til arbeidet med besøksforvaltning?

- naturverdier
- sikkerhet
- allemannsretten
- lokal verdiskaping

Kunnskap om naturverdier

- begrenset kunnskap hos respondentene
- fokus på slitasje, mindre fokus på forstyrrelse
- best på de autoriserte (gjennomført sårbarhetsanalyser)
- mangler kunnskap om tiltak for å ivareta naturverdiene

Tamrein Foto: Nils-Yngve Berg

Sikkerheten bedres

- mengden alvorlige skader har ikke økt i takt med økt besøk
- økt innsats på bemanning viktigste tiltak
- kontinuerlig vedlikehold; steintrapper, merking, kjetting/gjerder, nødbu, utleie av utstyr

Forberedt? Prepared?

Bereit? Språk 4! Språk 5!

1 Wear

Headlamp

Hat

Sunglasses

Sun protection

Wind/waterproof clothing

Jumper

Gloves or mittens

Waterproof hiking boots

2 Pack

Change of clothing

Emergency bivouac shelter

First aid kit

Power bank charger

Plastic bag for litter

3 Energy

Bring plenty of food and water.

4 Environment

Please bring back litter.

5 Emergency number

Scan for other languages

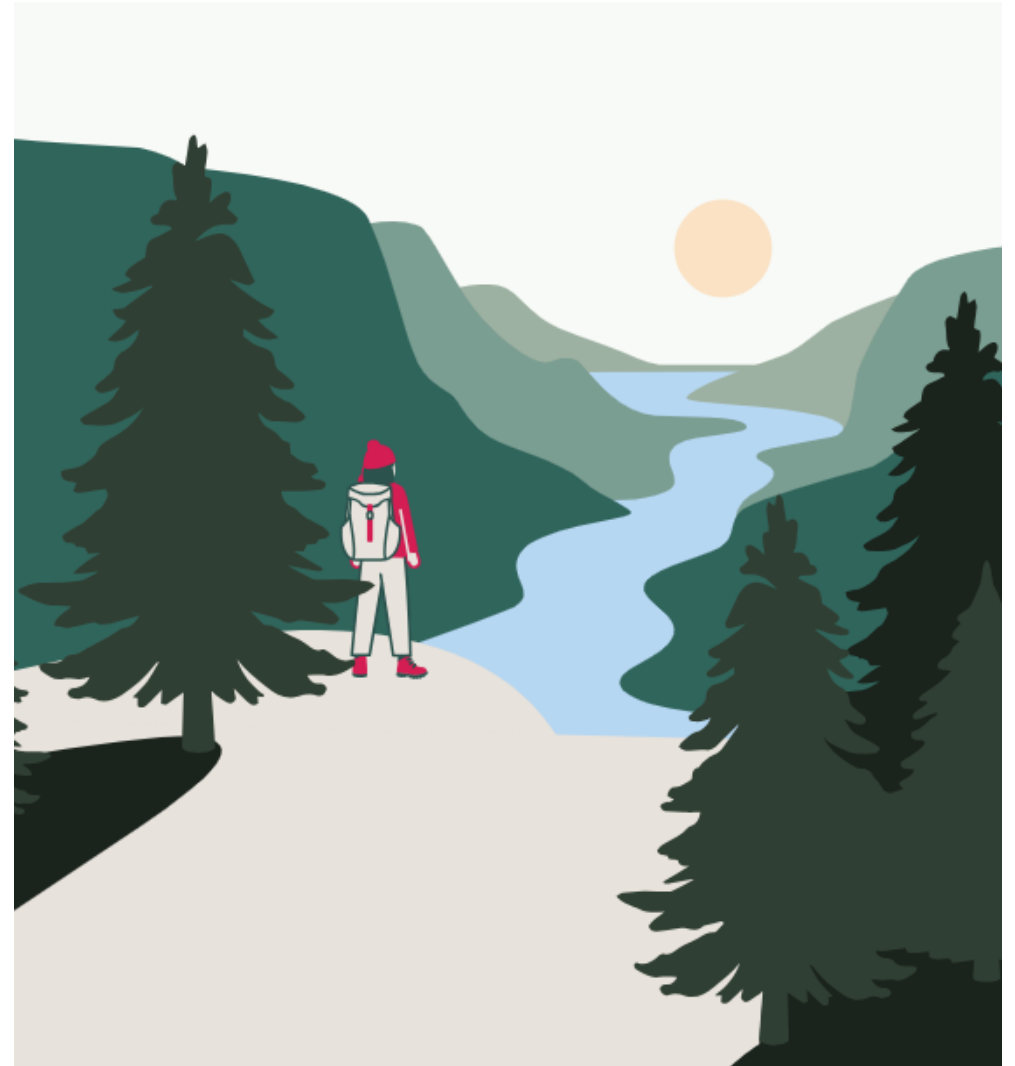

Nasjonale turiststier

Allemannsretten utfordres

- konflikter med lokale interesser er begrenset (autoriserte)
- utfordring med forsøpling og do-behov
- ønsker om begrensnings av ferdsel
- spørsmål ved den frie ferdselsretten og om det bør være et grunnprinsipp

[Nasjonale turiststier i Norge - Nasjonale turiststier](#)

Lokal verdiskaping

- autoriserte: viktige økonomiske effekter
- NTS- kvalitetsstempel og midler til bemanning og drift (arbeidsplasser og verdiskaping)
- begrenset grad av markeds- og verdiskapingsanalyser
- avveining mellom bidrag til verdiskaping og negative konsekvenser

Veien videre

Hvor står vi i 2025?

- naturbasert reiseliv – en Europas mest hurtigvoksende næringer
- en av Norges 5 store eksportnæringer
- nasjonal reiselivsstrategi «Sterke inntrykk med små avtrykk» (2030)
- NOU 10-2023 “Leve og oppleve”
- lov om besøksbidrag
- influensere
- SoMe

Hva gjør vi fremover?

- samarbeid med IN og DNT/ut.no
- videre arbeid med NTS
- senario-opppdrag
- evaluering av merkevaren Norges nasjonalparker
- operasjonalisering av ferdselsåreplanene
- ferdselsrestriksjoner
- oppdatere kunnskapsgrunnlaget på friluftsliv
- oppgradering av veiledning på besøksforvaltning
- forvaltningsplaner statlig sikra friluftslivsområder

Foto: Sindre Kolstad Valan

Ressursgruppe: Mye besøkte naturområder

Ressursgruppa skal bistå Innovasjon Norge og Miljødirektoratet i arbeidet med en bærekraftig utvikling i naturbasert reiseliv for å **sikre langsiktig og helhetlig forvaltning av mye besøkte naturområder.**

Bidra til at besøksforvaltning blir tatt i bruk som verktøy for å sikre en bærekraftig utvikling av områdene som også gir **grunnlag for bred lokal verdiskaping.**

Ressursgruppa skal bidra til at de ulike perspektivene knytta til natur, lokalsamfunn og den brede verdiskapningen blir ivaretatt og være en **møtearena mellom naturforvaltning, friluftsliv, reiseliv og lokalsamfunn.**

Organisasjoner som er med

1. KS - Kommunesektorens organisasjon
2. Kompetansesenter for distriktsutvikling
3. Vestland FK
4. Friluftsrådernes Landsforbund
5. NMBU
6. Nasjonale turistveger
7. NHO reiseliv
8. Hovedorganisasjonen Virke
9. Norsk Friluftsliv
10. Den Norske Turistforening
11. Sparebankstiftelsen DNB
12. Gjensidigestiftelsen

Det viktigste friluftslivet er i nærmiljøet

Miljø-
direktoratet